

NEW YORK TIMES BESTSELERIS

John Grisham

VAIKINAI IŠ BILOKSIO

DVI ŠEIMOS
TEISINGUMO AKISTATOJE

PIRMA DALIS

VAIKINAI

1 SKYRIUS

Prieš šimtą metų Biloksis buvo judrus poilsiautojų ir žvejų miestas Meksikos įlankos pakrantėje. Jame gyveno dvylika tūkstančių žmonių. Vieni statė laivus, kiti dirbo viešbučiuose ir restoranuose, bet daugumai jų pragyvenimą užtikrino jūrų gėrybių gausus vandenynas. Darbininkai buvo imigrantai iš Rytų Europos, daugiausia Kroatijos, kur jų protėviai šimtmečius žvejojė Adrijos jūroje. Vyrai škunomis ir traleriais plaukdavo rinkti Meksikos įlankos derliaus, o moterys bei vaikai lukštendavo austres, pakudavo krevetes ir uždirbdavo po dešimt centų per valandą. Bek Bėjaus rajone viena šalia kitos rikiavosi keturiasdešimt konservų gamyklų. 1925-aisiais šalis gavo iš Biloksio dvidešimt milijonų tonų jūrų gėrybių. Paklausa buvo tokia milžiniška, o pasiūla tokia gausi, kad miestas tuo metu galėjo didžiuotis esąs pasaulinė jūrų gėrybių sostinė.

Imigrantai gyveno barakuose arba pašiūrėse Point Kadeto pusiasalyje, rytiniame Biloksio pakraštyje, visai šalia Meksikos įlankos paplūdimių. Jų tėvai ir seneliai buvo lenkai, vengrai, čekai, taip pat kroatai. Atvykę į naują kraštą, šie žmonės greitai prisitaikė prie jo gyvenimo būdo. Vaikai mokėsi anglų kalbos ir patys mokė jos savo tėvus, namie retai šnekėdavo gimtąja kalba. Muitinės pareigūnai negebėjo ištarti daugumos tų imigrantų pavardžių, todėl jos buvo modifikuojamos ir amerikietinamos jau Naujojo Orleano uoste bei Eliso saloje. Biloksio kapinėse stovėjo antkapiai, kuriuose ryškėjo iškaltos pavardės: Jurkovich, Horvat, Conovich, Kasich, Rodak, Babbich, Peranich. Tokių paminklų pasitaikė ir šen, ir ten, jie įsiterpdavo tarp antkapių, skirtų Smithui, Brownui, O'Keefe'ui, Mattinai ir Bellandei. Iš pradžių imigrantai, vadovaudamiesi savisaugos instinktu, buvo užsidarę savųjų rate,

bet nuo antrosios kartos ėmė tuoktis su pirmųjų prancūzų imigrantų palikuoniais ir visokiais anglais.

Sausasis įstatymas tebegaliojo, ir dauguma baptistų bei metodistų Tolimuosiuose Pietuose, kaip pridera, jo laikėsi. Tačiau išilgai Valstijų pakrantės išsikūrę minėtieji europietiškos kilmės gyventojai ir katalikybės išpažinėjai nuosaikiau žiūrėjo į abstinenciją. Tiesą sakant, Biloksis niekada negalėjo pasigirti blaivyste, nors ir buvo įvesta Aštuonioliktoji pataisa. Sausasis įstatymas trečiajame dešimtmetyje buvo apėmęs visą šalį, tačiau Biloksis jo veik nepajuto. Negana to, kad šio miesto barai, restoranėliai, smuklės, alinės ir aukštesnės klasės klubai veikė, jie dar ir klestėjo. *Spykizių** čia nereikėjo, nes girtavimas buvo plačiai paplitęs, ir niekam, ypač policijai, tai nerūpėjo. Į Biloksi mėgo traukti troškulio kamuojami pietiečiai. Be to, ten viliojo žavus pajūris, gardūs patiekalai iš jūrų gėrybių, švelnus klimatas ir tvarkingi viešbučiai. Viso to pakako, kad turizmas suklestėtų. Prieš šimtą metų Meksikos įlankos pakrantė tapo plačiai žinoma kaip „varguolių Rivjera“.

Paprastai nekontroliuojama yda tampa užkrečiama. Girtavimą papildė dar viena plačiai paplitusi nelegali veikla — azartiniai lošimai. Baruose bei klubuose sparčiai dygo laikini kazino. Pokeris, „Dvidešimt vienas“ ir kauliukai buvo žaidžiami atvirai ir visur kur. Ištaigingų viešbučių vestibuluose rikiavosi lošimo automatai — akivaizdu, kad jie čia pastatyti pažeidžiant įstatymą.

Viešnamiai veikė nuo neatmenamų laikų, bet slapta. Tik ne Biloksyje. Čia jų buvo apščiai, ir juose aptarnauti ne tik ištikimi eiliniai klientai, bet ir policijos pareigūnai bei politikai. Daugelis viešnamių glaudėsi po vienu stogu su barais ir lošimo stalais tam, kad malonumų ieškantis jaunuolis viską rastų vienoje vietoje.

Nors narkotikai nebuvo taip visuotiniai paplitę kaip seksas ir svaigalai, tačiau marihuanos bei heroino galėjai lengvai gauti, ypač muzikos salėse ir baruose.

Tūlam žurnalistui atrodė neįtikima, kad ši nelegali veikla

* Angl. *Speak easy* — „kalbėk tyliai“. Nelegalūs barai, kuriuose, neatsižvelgiant į draudimą, buvo prekiaujama alkoholiu. (*Čia ir toliau — vert. past.*)

taip atvirai klesti ne kur kitur, o perdėm konservatyvioje valstijoje. Jie rašydavo apie pašėlusį, nerūpestingą gyvenimo būdą Biloksyje. Deja, niekas nesikeitė. Regis, valdžios atstovams tai buvo nė motais. Vyravo požiūris: „Juk čia Biloksis.“ Tiesa, karingai nusiteikę politikai kvietė į kryžiaus žygį prieš nusikalstamumą, o pamokslininkai griaudėjo iš sakyklų, bet realiai niekas nesistengė išvalyti pakrantės.

Labiausiai trukdė imtis bet kokių reformų korupcija policijoje ir renkamų tarnautojų gretose. Policininkai bei šerifų padėjėjai dirbo už varganus grašius ir geidė šlamančiųjų, kurie nugręžtų jų žvilgsnius priešinga kryptimi. Lengvai paperkami vietos politikai klestėjo. Visi užsidirbo, visi linksminosi, tai kuriems galams reikėjo viską griauti? Taigi girtuoklių ir lošėjų niekas varu nevarė į Biloksi. Jeigu jų neviliojo nedorybė, jie galėjo likti namie arba keliauti į Naująjį Orleaną. Tačiau tie, kurie buvo nusprendę išleisti savo pinigus Biloksyje, žinojo, kad policija jiems netrukdytų.

Nusikalstamumas smarkiai išaugo 1941 metais, kai kariuomenė teritorijoje, kuri kadaise priklausė Biloksio užmiesčio klubui, įrengė didelę treniruočių bazę. Jai buvo suteiktas Kislerio karinio poligono pavadinimas, taip siekiant pagerbti Pirmojo pasaulinio karo didvyrių iš Misisipės*. Šis poligonas greitai pagarsėjo amoralium besirengiančių kariauti dešimties tūkstančių kareivių elgesiu. Sparčiai daugėjo barų, kazino, viešnamių ir striptizo klubų. Taip pat buvo įvykdoma vis daugiau nusikaltimų. Policiją užplūdo kareivių skundai dėl suklastotų lošimo automatų rezultatų, netinkamai sureguliuotos ruletės, sukčiaujančių krupjė, narkotinių medžiagų, įbertų į gėrimus, ir ilgapirščių prostitučių. Savininkams rūpėjo pinigai, todėl jie retai skųsdavosi, nors muštynės ir smurtas prieš jų merginas, kaip ir iškulti langai bei sudaužyti viskio buteliai, jau buvo tapę kasdienybe. Policija, kaip visuomet, gynė ją išlaikančius asmenis, todėl kalėjimo duris varstė daugiausia kareivėliai. Keliaudami į Europą ir Ramųjį vandenyną, o vė-

* Samuel Reeves Keesler, 1896–1918 m.

liau — į Korėją bei Vietnamą, Kislerio bazėje apsilankė daugiau kaip pusė milijono vaikinių.

Nusikalstama veikla Biloksyje buvo tokia pelninga, kad ji neabejotinai viliojo įprastus nusikaltėlių pasaulio šulus: profesionalius nusikaltėlius, atsidūrusius už įstatymo ribų, kontrabandininkus, prekiaujančius nelegaliu alkoholiu, sukčius, samdomus žudikus, sąvadautojus, smurtininkus ir didesnes ambicijas puoselėjančius gaujų bosus. Šeštojo dešimtmečio antroje pusėje Biloksyje įsikūrė žiaurumu garsėjančios Diksio mafijos, neturinčios griežtos struktūros, atšaka, nusiteikusi įleisti čia šaknis ir pasipelnyti iš nusikalstamos veikos. Dar prieš pasirodant Diksio mafijai, klubų savininkai pavydėjo vienas kitam, bet krovėsi turtus ir jautėsi patenkinti gyvenimu. Kartkartėmis būdavo nužudomas koks nors žmogus, kam nors būdavo grasinama, tačiau jokia grupotė nesikėsino užvaldyti visko.

Išskyrus ambicijas ir žiaurumą, Diksio mafija turėjo nedaug ką bendra su tikrąja „Cosa Nostra“. Tai nebuvo šeima, todėl ir lojalumo joje buvo ne itin daug. Tą grupuotę (FTB niekada nežinojo, kas iš tikrųjų jai priklauso, o kas tik dedasi priklausęs) sudarė padrika įvairaus plauko nenaudėlių bei nevykėlių, pirmenybę teikiančių nusikalstamai veiklai, o ne sąžiningam darbui, gauja. Ji nepasižymėjo nei griežta organizacija, nei hierarchija. Čia nebuvo aukščiausio laiptelio su donu nei žemiausio su kaulų laužytojais, taip pat tarp jų nepasitaikė ir vidurinės grandies banditų. Ilgainiui vieno klubo šeimininkui pavyko sutelkti savo rankose daugiau turto ir įgyti didesnę įtaką. Jis tapo bosu.

Diksio mafija buvo linkusi elgtis žiauriai — tas žiaurumas neretai stebindavo net FTB. Per savo egzistavimo laikotarpį, augdama ir traukdama pietų kryptimi, į pakrantę, ji paliko paskui save stulbinamai daug lavonų, be to, nė viena žmogžudystė faktiškai niekada nebuvo išaiškinta. Ši mafija vadovavosi vienintele taisykle, vieninteliu neatšaukiamu, akmenyje iškalto įžadu, pasirašytu krauju: „Neskūsti farams.“ Įskundusieji būdavo randami grioviuose arba išvis nerandami. Sklido gandas, kad lavonai pluk-

domi krevečių žvejybos traleriais dvidešimt mylių nuo kranto, iki Misisipės sąsiaurio, kur jais atsikratoma.

Nors Biloksis garsėjo kaip miestas, kuriame negalioja įstatymai, nusikalstamumą jame kontroliavo nelegalaus verslo savininkai ir akylai stebėjo policija. Laikui bėgant, nusikalstama veikla buvo daugmaž sutelkta vienoje miesto dalyje išilgai paplūdimio, vienos mylios atkarpoje palei Devyniasdešimtąjį greitkelį. Šiame „Ruože“* netoliese rikiavosi kazino, barai ir viešnamiai — įstatymus gerbiantys piliečiai paprasčiausiai ignoravo šią vietą. Už jos ribų gyvenimas tekėjo įprasta, saugia vaga. Tie, kas ieškojo bėdų, nesunkiai galėjo jų rasti. Tačiau tie, kurie nenorėjo problemų, lengvai galėjo jų išvengti. Biloksiui padėjo klestėti jūrų gėrybės, laivų statyba, turizmas, nekilnojamojo turto plėtra ir nerimą keliantys darbo etikos pažeidimai, kuriuos skatino imigracija ir atvykstančių žmonių puoselėjami geresnio gyvenimo lūkesčiai. Mieste buvo statomos mokyklos, ligoninės, bažnyčios, tiltai, dambos, tiesiami keliai, želdinami parkai, įrengiamos poilsio zonos — daroma viskas, kad būtų pagerinta čia gyvenančių žmonių gyvenimo kokybė.

* *Strip* anglų k. gali reikšti ir „ruožas, juosta“, ir „striptizas“.

2 SKYRIUS

Jiedu konkuruoti pradėjo dar būdami berniukai, kai juos siejo draugystė. Abu buvo kroatų imigrantų anūkai, abu iš trečiosios kartos, abu gimę ir augę Pointe — taip įprastai buvo vadinamas Point Kadetas. Jų šeimas skyrė dvi gatvės. Jų tėvai ir seneliai gerai pažinojo vienas kitą. Berniukai lankė tą pačią katalikų bažnyčią, tas pačias mokyklas, žaidė tose pačiose gatvėse, dykvietėse, paplūdimiuose, o savaitgaliais kartu su savo tėvais nerūpestingai žvejodavo įlankoje. Jie gimė 1948-aisiais, jų gimimo dienas skyrė vos vienas mėnuo, be to, abu buvo jaunų karo veteranų, šeimas sukūrusių su savo mylimosiomis, sūnūs.

Senojo Pasaulio žaidimai, kuriuos mėgo jų protėviai, Biloksyje nekėlė susidomėjimo. Dykvietės ir kiti jaunimo pamėgti sklypai buvo skirti tik beisbolui, niekam kitam. Jie, vos žengę pirmuosius žingsnius, kaip pridera Pointo berniukams, ėmė mėtyti ir atmušinėti kamuoliuką, o būdami aštuonerių, jau išdidžiai apsiliko savo pirmąsias sportines aprangas. Kai šiems berniukams suėjo dešimt, abu jie buvo pastebėti. Žmonės ėmė kalbėti apie juodu.

Keitas Rudis, vyresnis dvidešimt aštuoniomis dienomis, buvo kairiarankis metikas, kuris mėtė kamuoliuką stipriai, bet kaip pakliūva, todėl savo nenusėjamais metimais gąsdino atmušėjus. Jis ir mušė iš kairės pusės, o kai nestovėdavo ant metiko plokštelės, galėdavo atsidurti bet kur, kur tik treneris jam liepdavo: išoriniame lauke, antrojoje arba trečiojoje bazėje. Gaudytojams skirtos pirštinės buvo nepritaikytos kairiarankiams, todėl berniukas mokėsi gaudyti, mesti ir dengti dešine.

Hju Malkas, dešiniarankis metikas, mėtė dar stipriau, bet taikliau. Nedaug kas norėdavo susidurti su juo akis į akį per keturiasdešimt penkių pėdų atstumą, dauguma dešimtmėčių atmu-

šėjų buvo linkę slėptis ant atsarginių žaidėjų suoloelio. Treneris, darydamas logišką išvadą, kad dauguma tokio amžiaus metikų yra dešiniarankiai, įkalbėjo jį užsimoti iš kairės. Babe'as Ruthas*, kaip ir Lou Gehrigas bei Stanas Musialas, mušė iš kairės. Mickey, be abejo, galėjo kirsti tiek iš kairės, tiek iš dešinės, bet jis juk buvo „jankis“**. Hju klausė trenerio, nes buvo imlus mokslams ir norėjo laimėti.

Beisbolas buvo visas tų žmonių gyvenimas. Šiltas pakrantės oras leido jiems žaisti kone ištisus metus. Mažosios lygos komandos buvo renkamos vasario mėnesio antroje pusėje, o varžybos prasidėdavo kovo viduryje: rengta po dvejas rungtynes kas savaitę mažų mažiausiai dvylika savaičių. Pasibaigus reguliariajam sezonui ir išsiaiškinus miesto čempionus, vykdavo „Visų žvaigždžių“ rungtynės: jomis prasidėdavo rimtos kovos. Biloksio komanda vyravo valstijos atkrintamosiose varžybose, tad tikėtasi, kad ji pateks į regiono varžybas. Nors dar nė vienai komandai nebuvo pavykę prasimušti į Viljamsportą***, optimizmas kasmet vis stiprėjo.

Bažnyčia taip pat turėjo didelę reikšmę, bent jau tėvams ir seneliams, vis dėlto aukščiausia institucija buvo „Kardinolai“****. Pietinėms valstijoms trūko profesionalų komandų Didžiojoje lygoje. Tačiau per radijo stotį KMOX iš Sent Luiso buvo transliuojamos kiekvienos rungtynės. Jas komentuodavo Haris Caray ir Jackas Buckas, todėl berniukai žinojo visus „Kardinolų“ žaidėjus, jų pozicijas, statistiką, iš kur jie kilę, buvo ištyrinėję stipriąsias ir silpnąsias kiekvieno savybes. Jie klausydavosi visų iš eilės transliacijų, iškirpdavo iš „Gulf Coast Register“ kiekvieną rungtynių protokolą, o paskui traukdavo į dykvietę, kur atkartodavo kiekvieną kėlinuką. Už sutaupytus centus pirkdavo kolekcinės beisbolo korteles — prekyba jomis buvo rimtas verslas. Pirmenybę

* Babe Ruth (1895–1948 m.) ir kiti čia minimi žaidėjai yra vieni geriausių istorijoje beisbolininkų.

** *New York Yankees* beisbolo komandos žaidėjas.

*** Viljamsporte dar nuo XIX a. organizuojamos regioninės Mažosios lygos varžybos.

**** *St. Louis Cardinals*.

berniukai teikė „Topps“ prekiniam ženklui, mat jo kramtomosios gumos užtekdamo ilgiausiai.

Atėjus vasarai, pasibaigus mokslo metams, vaikai išbėgdavo į gatves žaisti kokbolo, kikbolo, vifbolo ir tuzino kitokių beisbolo variacijų. Vyresnieji berniukai rekvizuodavo dykvietes ir Mažosios lygos aikštes, suformuodavo komandas ir leisdavo ten kiauras dienas. Neeilinėmis dienomis jie grįždavo namo, apsitvarkydavo, šiek tiek užkrimsdavo, pailsindavo pavargusias rankas bei kojas, apsilvkdavo sportinę aprangą ir skuosdavo atgal į aikštes, kur jų laukė lemiamos rungtynės, sutraukiančios gausius šeimos narių bei draugų pulkus. Popietėmis ir jau vakarėjant, įjungus apšvietimą, berniukai, draugiškai erzindamiesi, nenuilsdami lakstydavo rombo formos aikštėje. Mėgaudamiesi sirgalių skanduotėmis, jie negailestingai traukdavo vienas kitą per dantį. Kiekviena klaida būdavo palydima kurtinančiu švilpimu. Kamuoliukui išskriejus už aikštės ribų, varžovų suoliuką apgaubdavo tyla. Stipria ranka garsėjančiam metikui pasiruošus mesti, varžovų nuotauka kaipmat subjurdavo. Arbitrui suklydus, jo sprendimo nekvestionuodavo niekas, bent jau žaidėjai, tačiau sirgaliams nebuvo jokių tabu. O visur kur — stotelėse, automobilių aikštelėse, netgi ant komandos suoloelio — iš tranzistorinių radijo imtuvų sklido tiesioginės rungtynių transliacijos, kuriomis pasirūpindavo KMOX. Visi aliai vieno žinojo, kaip sekasi „Kardinolams“.

Kai Keitui ir Hju suėjo dvylika, jų laukė stebuklingas sezonas. Keitas žaidė komandoje, kurią rėmė „DeJean Packing“, o Hju atstovavo „Shorty's Shell“ remiamai komandai. Tą sezoną jie dominavo aikštėje, jų komandos patyrė tik po vieną nesėkmę: pralaimėjo viena kitai, ir tai tik vienu tašku. Tik išmesta moneta lėmė, kad „DeJean Packing“ pateko į miesto čempionato finalą, kuriame ji sutriuškino Vakarų Biloksio komandą. Keitui buvo patikėta mesti visuose šešiuose kėliniuose. Jis pats atmušė du varžovų metimus, pasiekė keturias namų bazes ir pelnė dar du taškus, išmušęs kamuoliuką už aikštės ribų. Abu berniukai be konkurencijos buvo išrinkti į Biloksio „Visų žvaigždžių“ koman-

dą. Ten jie pirmą kartą, prieš tai sužaidę begalę rungtynių, tapo oficialiais komandos draugais.

Biloksio rinktinė, turėdama Hju, kurio metimai dešine ranka prilygo šūviams, ir Keitą, kuris savo kairiaja varė į nevirtį atmušėjus, buvo laikoma favorite, galinčia laimėti dar vieną valstijos čempionatą. Po savaitės intensyvių treniruočių treneriai susodino savo žaidėjus į tris pikapus ir Devyniasdešimtuoju greitkeliu leidosi dvidešimties minučių kelionėn į Galfportą, kur vyko valstijos čempionatas. Jiems įkandin patraukė triukšminga sirgalių vilkstinė.

Varžybose vyravo valstijos pietų — Biloksio, Galfporto, Paskagulos, Pas Krisčeno ir Hatisbergo — komandos. Pirmose rungtynėse, žaidžiant su Viksbergo komanda, Keitas mėtė taip taikliai, kad varžovai įstengė atmušti tik vieną kamuoliuką, o Hju pasižymėjo didžiuoju kirčiu. Antrose rungtynėse priešininkai sugebėjo atmušti tik vieną Hju mestą kamuoliuką, o Keitas prie pergales prisidėjo dviem namų bazėmis. Per penkerias rungtynes Biloksio komanda pelnė trisdešimt šešis taškus, varžovams atidavė tik keturis ir tapo valstijos čempione. Miestas džiūgavo. Įvertinant šį pasiekimą, berniukams surengta šventė Pensakoloje. Kitame etape jie susidūrė su rimtesniu iššūkiu — Floridos komandomis.

Niekas Hju ir Keito taip nedžiugino, kaip kelionė, kurioje jų laukė moteliai, baseinai ir restoranai. Šie berniukai buvo kambario draugai ir neginčijami komandos lyderiai, trenerių paskirti kapitonais. Jiedu buvo neišskiriami tiek aikštėje, tiek šalia jos, aplink juos sukosi visa komandos veikla. Aikštėje jie įnirtingai varžėsi tarpusavyje ir aistringai palaikė saviškius. Drąsino komandos draugus, ragino juos klausytis trenerių nurodymų, nekartoti klaidų, toliau įdėmiai stebėti žaidimą ir mokytis. Už aikštės ribų Keitas su Hju vadovavo komandos susirinkimams, jie pirmi suskubdavo krėsti išdaigas, sugalvodavo kitiems pravardes, parinkdavo filmus bei restoranus, pakeldavo ant atsarginių žaidėjų suoloelio sėdinčių komandos draugų ūpą.

Pirmose rungtynėse Hju leido varžovams tik keturiskart atmušti, ir Biloksio berniukai laimėjo prieš Mobilio, Alabamos valstijos čempionų, komandą. Antrose rungtynėse Keitas žaidė dar energingiau, taip, kaip niekada iki šiol nebuvo žaidęs, ir spėjo savo komandai pelnyti net aštuonis apėjimus iki tos akimirkos, kai ketvirtame kėlinyje buvo išvestas iš žaidimo. Tąsyk Biloksis pralaimėjo Džeksonvilio komandai trimis taškais. Po dviejų dienų Tamos beisbolininkai antroje šešto kėlinio pusėje, metant Hju, pasiekė keturias bazes ir nugalėjo.

Sezonas baigėsi. Svajones žaisti Pasaulio Mažosios lygos varžybose Viljamsporte vėl sužlugdė Floridos valstijos beisbolininkai. Komanda pasitraukė į motelį išsilaižyti žaizdų. Bet jau greitai berniukai pliuškenosi baseine, bandydami atkreipti į save vyresnių merginų, vilkinčių maudymosi kostiumėliais, dėmesį.

Tėvai stebėjo savo vaikus, įsitaisę po skėčiais baseino krančinėje, mėgaudamiesi kokteiliais. Ilgam sezonui galiausiai pasibaigus, jie nekantravo grįžti namo, kad likusias vasaros dienas užbaigtų nevarginami jiems jau iki gyvo kaulo įgriusio beisbolo. Ten galėjai išvysti beveik visus tėvus, kai kuriuos giminaičius ir keletą iki mirties ištikimų sirgalių iš Biloksio. Vieni jų buvo artimi draugai, o kiti — tik geri pažįstami. Dauguma atvyko iš Pointo ir gerai pažinojo vienas kitą, tačiau ši grupė nebuvo itin vieninga.

Hju tėvai Lensas ir Karmena Malkai jautėsi truputį atstumti, ir ne be priežasties.

3 SKYRIUS

Hju senelis 1912 metais išlipo iš laivo Naujajame Orleane. Tada jis buvo dvylikos ir beveik nekalbėjo angliškai. Galėjo ištarti tik „Biloksis“, bet muitinės pareigūnams to pakako. Laivai buvo perpildyti Rytų europiečių. Daugelio jų giminaičiai jau gyveno išilgai Misisipės pakrantės, todėl muitinės tarnautojai nekantravo kuo greičiau atsikratyti atvykėliais, išsiųsti juos kur nors kitur. Biloksis tapo populiaria vieta, tinkama tokiems žmonėms apsistoti.

Kroatiškas vaiko vardas ir pavardė buvo Oronas Malokovičius — jie irgi buvo sunkiai ištariami. Pasitaikydavo kantrių muitinės tarnautojų, kurie vargdavo, stengdamiesi teisingai užrašyti atvykėlių vardus. Tačiau kiti skubėdavo, nekantraudavo, nekreipdavo į tai dėmesio, o dar kiti jautėsi darą paslaugą imigrantams, kai duodavo jam ar jai kitą vardą, neva su juo atvykėliams būsią lengviau prisitaikyti naujoje šalyje. Tiesą sakant, anglakalbiams buvo sudėtinga ištarti daugelio asmenų, atvykusių „iš ten“, vardus. Turtingoje Naujojo Orleano ir Meksikos įlankos pakrantės istorijoje ryškų pėdsaką paliko prancūzų bei ispanų kalbos, nuo devyniolikto šimtmečio sklandžiai įsiliejusios į anglų kalbą. Bet priebalsėmis apsunkintos slavų kalbos buvo visai kas kita.

Šiaip ar taip, Oronas tapo Aaronu Malku. Naująją savo tapatybę jis priėmė nenoriai — susitaikė su ja tik todėl, kad neturėjo kito pasirinkimo. Apsiginklavęs naujais dokumentais, berniukas nuskubėjo į Biloksi, kur vienas giminaitis buvo suradęs jam kambarį barakuose ir darbą austridėje — lukštenti austres. Kartu su kitais savo tėvynainiais vaikas plušo ilgas valandas neištiesdamas nugaros, taip užsidirbo pragyvenimui ir dar sutaupė vieną kitą dolerį. Po poros metų jis surado geresnį darbą — statyti škunus laivų statykloje, Bek Bėjuje. Čia jis uždirbo daugiau, bet ir pa-

sistengti teko labiau. Galiausiai Aaronas išaugo į plačiapetį šešių pėdų ūgio vyrą, nešiojantį rąstus, kuriuos paprastai pakeldavo tik du ar trys žmonės. Jis padarė išpūdį savo vadovams, todėl jie patikėjo jam brigadą ir pakėlė atlyginimą. Būdamas devyniolikos, vaikas uždirbo po penkiasdešimt centų per valandą — tai buvo didžiausias įkainis — ir dirbdavo tiek valandų, kiek kompanija paprašydavo.

Dvidešimties Aaronas vedė Lidą Simonovič, septyniolikmetę kroatę, kuriai pasisekė: ji gimė jau Jungtinėse Valstijose. Motina su savo vyru, Lidos tėvu, išlipo iš laivo, atplukdžiusio juos iš Europos, ir po dviejų mėnesių pagimdė. Mergina dirbo konservų fabrike, o laisvu laiku padėjo motinai siūti. Jaunavedžiai persikėlė į pašiūrę Pointe, kur juos supo giminės ir draugai, atvykę čia iš protėvių šalies.

Jų svajonės sudužo po aštuonių vedybinių mėnesių, kai Aaronas nukrito nuo pastolių. Lūžusi ranka ar koja būtų sugijusi, bet vyrui lūžo apatiniai stuburo slanksteliai, o tai reiškė, kad jis gali likti kone visiškai luošas. Daugelį mėnesių Aaronas praleido namie, stengdamasis pamažu atsigauti, kol vėl įstengė vaikščioti. Netekus pragyvenimo šaltinio, jauną porą gelbėjo nepaliaujama artimųjų ir kaimynų parama. Maisto jiedu turėjo apščiai, nuoma buvo sumokėta, o parapijos kunigas tėvas Herbertas kasdien užsukdavo pas juos pasimelsti anglų ir kroatų kalbomis. Pasiramsčiuodamas lazdele, kurios, nepaisant didvyriškų pastangų, jam niekada nepavyks atsisakyti, Aaronas ėmėsi sunkios užduoties — ieškotis darbo.

Jo tolimas giminaitis buvo vienos iš trijų Pointo maisto prekių krautuvėlių savininkas. Pagailėjęs Aarono, šis žmogus pasiūlė jam šluoti grindis, išdėlioti prekes, galiausiai dirbti kasos aparatu. Netrukus Aaronas tapo krautuvės vedėju, verslas pagyvėjo. Jis pažinojo visus pirkėjus, jų vaikus bei senelius ir iš kailio nėrėsi, stengdamasis padėti žmogui, kuriam reikėjo pagalbos. Jis atnaujino prekių asortimentą, išėmęs iš apyvartos nepaklausius produktus, ir išplėtė patalpas. Vyras net ir po darbo valandų, sė-

dęs ant seno dviračio, pristatydavo prekes klientams į namus. Turėdamas tokį gerą vadovą, savininkas nutarė už dviejų kvartalų atidaryti bakalėjos prekių parduotuvę.

O Aaronas matė dar vieną galimybę plėstis. Ilgainiui jis įtikino savo bosą išsinuomoti pastatą kaimynystėje ir atidaryti jame barą. Ėjo 1920-ieji. Šalį spaudė sausojo įstatymo gniaužtai, ir imigrantus katalikus Biloksyje stipriau nei kada nors anksčiau kamavo troškulys. Aaronas sudarė sandėrį su vietiniu kontrabandininku, todėl bare niekada netrūko įvairiausio, netgi europietiško, alaus, taip pat visada buvo tuzinas skirtingai vadinamo populiaraus airiško viskio.

Kasryt, saulei tekant, Aaronas atidarydavo maisto prekių krautuvę, joje siūlė stiprios kavos ir kroatiskų pyragaičių žvejams bei konservų fabriko darbininkams. Lida iš vakaro iškepė padėklą *kroštules*, aliejuje keptų žagarėlių, apibarstytų cukraus pudra, — ankstyvieji klientai juos labai pamėgo. Rytais Aaronas, pasiramsčiuodamas lazdele, zujo visur: stovėdavo kasoje, pjaustydavo mėsą, lentynoje rikiuodavo prekes, šluodavo grindis ir tenkindavo pirkėjų poreikius. Vakarėjant atidarydavo barą ir pasitikdavo nuolatinius lankytojus. Kai nereikėjo pilstyti gėrimų, jis skubėdavo atgal į krautuvę — paprastai uždarydavo ją apie septynią, atsisveikinęs su paskutiniu klientu. Paskui vėl stovėdavo prie baro prekystalio: pilstydavo gėrimus, plepėdavo su draugais, pasakodavo anekdotus, skleisdavo gandus. Baras įprastai būdavo uždaromas apie vienuoliktą, kai darbą baigdavo vakarinė konservų fabriko pamaina.

1922 metais Lida ir Aaronas susilaukė pirmagimio. Pavadino jį amerikiečiui deramu vardu — Lensas. Vėliau porai gimė dukra ir dar vienas sūnus. Jų pašiūrė tapo per ankšta didelei šeimai, tad Aaronas įkalbėjo savo bosą išnuomoti jam dar neįrengtą patalpą virš baro ir krautuvės. Šeima persikėlė į ją iškart, kai tik dailidės surentė sienas ir įrengė virtuvę. Aarono šešiolikos valandų darbo diena dar pailgėjo. Lida išėjo iš darbo, kad galėtų auginti vaikus ir padėti vyrui krautuvėje.

1925 metais netikėtai mirė jo bosas, ištiktas širdies priepuolio. Aaronas nemėgo jo našlės, ateitis po šios moters padu nežadėjo nieko gero. Vis dėlto pavyko įtikinti šeiminingą parduoti jam barą bei krautuve, tad Aaronas, sumokėjęs tūkstantį dolerių ir pasirašęs vekselį, tapo savininku. Skolą pagal vekselį jam pavyko sumokėti per dvejus metus. Netrukus po to vakarinėje Pointo dalyje jis atidarė antrą barą. Turėdami du populiarius barus ir pirkėjų pamėgtą maisto prekių krautuve, Malkai suklestėjo. Jie gyveno žymiai geriau negu dauguma imigrantų šeimų, nors to ir neparodė. Dirbo dar sunkiau nei kada nors anksčiau, taupė pinigus, gyveno to paties buto antrame aukšte ir savo elgesiu neišsiskyrė iš kukliai besiverčiančių imigrantų. Malkai noriai padėdavo kitiems. Aaronas dažnai skolindavo nedideles pinigų sumas draugams, kuriems bankai atsisakydavo paskolinti. Be to, dosniai aukėjo bažnyčiai ir nepraleisdavo sekmadieninių Mišių.

Vaikai, vos ūgtelėję, taip pat ėmė dirbti parduotuvėje. Semytynerių Lensas nuolat zujo Pointo gatvėmis, dviračiu išvežiojo maisto produktus klientams į namus. Dešimties jis jau stovėjo prie baro prekystalio, atidarinėjo šalto alaus butelius ir akylai stebėjo lankytojus.

Tik pradėjus kurti verslą, Aaronui buvo tekę susidurti su tamsiąja azartinių lošimų puse, todėl jis nenorėjo turėti su jais nieko bendra. Nelegali veikla vyrui buvo ne prie širdies, todėl neišleido nei kortų, nei kauliukų. Aaronas nuolat patirdavo pagundų, juo labiau kad dėl tokio nusistatymo skundėsi jo klientai, bet liko nepalenkiamas. Tėvas Herbertas jam pritarė.

Didžioji depresija pristabdė jūrų gėrybių pramonę, tačiau Biloksis atlaikė ją geriau nei visos kitos vietovės. Krevečių bei austrių ir toliau buvo apščiai, maisto žmonėms pakako. Turizmas patyrė stiprų smūgį, bet konservų gamyklos veikė, nors ir mažesniu pajėgumu. Pointe gyvenantys darbininkai, praradę darbus, neišgalėjo susimokėti nuomos mokesčių. Aaronas tyломis įsigijo ne vieną dešimtį įkeistų palaikių trobelių ir tapo stambaus nekilnojamojo turto savininku. Jis paimdavo skolos raštelį, įrodantį,

kad žmogus laiku nesumokėjo nuomos mokesčio, ir dažniausiai jį pamiršdavo. Nė vienas asmuo, gyvenantis Malko namuose, nebuvo iškeldintas.

Baigęs Biloksio vidurinę mokyklą, Lensas puoselėjo svajonę studijuoti koledže. Tačiau Aarono ši mintis nežavėjo, nes jam reikėjo sūnaus versle. Lensas mokslus tęsė dvimečiame koledže, kuris veikė netoliese. Ten, kaip ir buvo galima tikėtis, atsiskleidė jo polinkis į verslą bei finansus. Mokytojai ragino vaikiną tęsti studijas šalia kelio į Hatisbergą įsikūrusiame valstijos koledže, rengiančiame mokytojus, bet Lensas, kuris būtų mielai įgyvendinęs šią svajonę, nedrįso tėvui apie tai nė užsiminti.

Užėjus karui, Lensas išmetė iš galvos mintį studijuoti. Kitą dieną po to, kai buvo užpultas Perl Harboras, vaikinai įstojo į jūrų pėstininkus. Tada jis pirmąsyk išvyko iš namų. Išplaukė kartu su Pirmąja pėstininkų divizija ir dalyvavo rengiant karinę kampaniją Šiaurės Afrikoje. 1944-aisiais, kai Sąjungininkai išsilaipino Italijoje, jis buvo tarp pirmųjų, įžengusių į Ancijų. Lensas mokėjo kroatų kalbą, todėl kartu su šimtu kitų kareivių buvo paskirtas į Rytų Europą, per kurią tuo metu traukėsi vokiečiai. 1945 metų pradžioje Lensas pirmąkart įkėlė koją į protėvių šalį, tėvo ir senelių gimtinę. Iš ten jis parašė Aaronui ilgą laišką, kuriame papasakojo apie karo nuniokotą kraštą. Laišką sūnus užbaigė žodžiais: „Ačiū, Tėve, už tai, kad drįsai išvykti iš namų ir ieškoti geresnio gyvenimo Amerikoje.“ Aaronas, perskaitęs šiuos žodžius, pravirko. Paskui jis cituodavo juos savo draugams ir Lidos artimiesiems.

Sąjungininkams vežant vokiečius vakarų link, Lensas dalyvavo mūšiuose Vengrijoje ir Lenkijoje. Praėjus dviem dienoms po Aušvico išvadavimo, jis kartu su savo būriu traukė per koncentracijos stovyklą. Negalėjo patikėti savo akimis, išvydęs bendrose kapavietėse laidojamus šimtus mirtinai išsekusių žmonių. Praėjus trimis mėnesiams po Vokietijos kapituliacijos, Lensas grįžo į Biloksį, išvengęs sužeidimų, bet varginamas siaubingų prisiminimų, — jais jis žūtbut stengėsi atsikratyti.

1947 metais vyras vedė Karmeną Kosčiją, italų tautybės

merginą, kurią pažinojo nuo vidurinės mokyklos laikų. Vedybų proga Aaronas padovanojo jiems namą Pointe, naujame kvartale su dailesniais namais, statytais karo veteranams. Lensas nedveddamas įsitraukė į Aarono veiklą, palikęs karą praeityje. Vis dėlto jam reikėjo daugiau veiklos, o darbas maisto prekių parduotuvėje bei baruose atrodė nuobodus. Vyras puoselėjo didesnes ambicijas, norėjo uždirbti daugiau pinigų, — atrodė, kad tai gali suteikti azartiniai lošimai. Aaronas tam ir toliau tvirtai priešinosi, todėl jiedu nesutarė.

Praėjus trylikai mėnesių po vedybų, Karmena pagimdė Hju. Šeima, švenčianti naujos kartos pradžią, pasijuto apimta ekstazės. Visame Pointe kūdikiai radosi vienas po kito, nelyginant grybai dygo po lietaus, tad tėvas Herbertas neturėjo kada atsipūsti nuo krikštynų. Jaunos šeimos augo, o vyresnieji šventė. Gyvenimas Pointe tarpo kaip niekada anksčiau.

Biloksis vėl ėmė sparčiai plėstis, o jūrų gėrybių pramonė dar labiau suklestėjo. Turizmui atgijus, pakrantėje buvo statomi nauji prabangūs viešbučiai. Kariuomenei įrengus Kislerio treniruočių bazę, netrūko jaunų kareivių, norinčių smagiai praleisti laisvalaikį. Atsirado naujų barų, kazino ir viešnamių, tad Ruožas dar labiau suaktyvėjo. Policija ir politikai, vadovaudamiesi jau nusistovėjusiu papročiu, ėmė kyšius ir apsimesdavo nematą visų blogybių. Naujai atidaryto *art deco* stiliaus viešbučio „Broadwater Beach“ vestibulyje keliomis eilėmis rikiavosi naujaisi lošimo aparatai, pirkti iš vieno Las Vegaso brokerių, — žinoma, nelegalūs.

Tapęs tėvu, Lensas tramdė savo ambicijas nerti gilyn į nusikalstamą veiklą. Be to, ir Aaronas toliau tvirtai kontroliavo verslą, brangindamas savo reputaciją. Tačiau 1950 metais, penkiasdešimt ketverių tėvui staiga mirus nuo pneumonijos, šeimos verslą užklupo dramatiški pokyčiai. Aaronas nebuvo išreiškęs paskutinės savo valios ir nepaliko testamentu, todėl jo turtas buvo padalytas į keturias lygias dalis: Lidai ir trimis vaikams. Lida buvo it galvos netekusi, moteris paniro į ilgą, vis labiau ją sekinančią

depresiją. Lensas ginčijosi su broliu ir seserimi dėl tėvų turto. Nesutarimai galiausiai peraugo į atvirą priešiškimą. Motinos nusivylimui, vaikų rietenos tęsėsi ne vienus metus. Jos sveikatai silpstant, Lensas, pirmagimis, kuris visuomet buvo tėvų numylėtinis, įkalbėjo ją parašyti testamentą, pagal kurį jam atitenka visas turtas. Testamentas buvo paviešintas tik motinai mirus. Sesuo ir brolis, perskaitę šį dokumentą, pagrasino iškelti bylą, bet Lensas numaldė ginčą, pasiūlydamas jiedviem po penkis tūkstančius dolerių grynaisiais. Brolis, paėmęs pinigus, išvyko iš Meksikos įlankos pakrantės. Sesuo ištekėjo už gydytojo ir persikėlė į Naująjį Orleaną.

Nepaisydami šeimos dramos ir visuotinio įsitikinimo, kad Lensas pergudravo brolį bei seserį, Pointo gyventojai ir toliau palankiai vertino tiek jį, tiek Karmeną. Malkai gyveno kukliai, nors būtų galėję mėgautis prabanga, ir aktyviai bei dosniai prisidėjo prie bendruomenės gyvenimo. Jie buvo didžiausi Šv. Mykolo bažnyčios ir jos labdaros programų rėmėjai, niekada neatsisakydavo ištiesti pagalbos ranką žmonėms, kuriems mažiau pasisekė. Kai kurie netgi žavėjosi Lensu kaip apsikriuojū Malku, kuris sugeba uždirbti dolerius net miegodamas.

Tačiau šis vyras savo ambicijas realizavo už Pointo ribų. Kaip pasyvus verslo partneris, jis įsigijo naktinį klubą ir pusę jo pertvarkė į kazino. Kitoje pusėje veikė baras, kuriame buvo prekiaujama vandeniu skiestais gėrimais. Jie kainavo akivaizdžiai per brangiai, bet kareivėliai su malonumu mokėjo, kiek prašoma, ypač kai juos aptarnavo dailios padavėjos, vilkinčios jų kūnus menkai dengiančiais apdarais. Antrame kambarių aukšte nuomos trukmė buvo nuo pusvalandžio. Verslas puikiai sekėsi, tad Lensas su savo partneriu atidarė antrą klubą, tik jau didesnę ir gražesnę. Pavadino jį „Raudonuoju aksomu“. Pakabino spindinčią neoninę iškabą, ryškiausią visame Devyniasdešimtajame greitkelyje. Užgimė Ruožas.

Karmena, palikusi darbą parduotuvėje, tapo motina visu etatu. Lensas dirbo ir dieną, ir naktį, todėl dažnai jo nebūdavo

namie. Karmena laikė visus keturis namų kampus ir beprotiškai mylėjo savo tris vaikus. Ji nepritarė vyro avantiūroms šešėliniame pasaulyje, tačiau apie jo klubus jiedu retai šnekėdavosi. Iš jų jie gerokai pasipelnė. Todėl jų šeima gyveno geriau nei dauguma Pointo gyventojų. Nusiskundimai nieko nebūtų pakeitę. Lenas buvo seno sukirpimo, jo tėvas, kilęs iš senamadiškos šalies, laikėsi nuostatos, kad vyras yra šeimos galva ir valdo geležiniu kumščiu, o moteris augina vaikus. Karmena ramiai, nedvejodama priėmė šį vaidmenį.

Galbūt laimingiausias akimirkas jie išgyvendavo beisbolo aikštėse. Hju, dar būdamas aštuonerių, pranoko kitus ir kasmet tobulėjo. Kasmetinėje žaidėjų biržoje kiekvienas treneris pirmiausia jį kviesdavo į savo komandą. Būdamas dešimties, Lenso ir Karmenos sūnus sulaukė kvietimo į dvylikamečių lygą, o tai buvo didelė retenybė. Šiam berniukui prilygo tik jo draugas Keitas Rudis.